

Adrià Pujol Cruells i el fatalisme optimista

Entrevista a l'autor de 'Picadura de Barcelona' (Edicions Sidillà), que relata amb crítica i ironia els últims vint anys de les vivències d'un jove a Barcelona

A final del 2011 apareixia a Edicions Sidillà el llibre 'Escafarlata d'Empordà' d'Adrià Pujol Cruells, un trencadís de gèneres que remetia a la seva adolescència a Begur. Mirava d'explicar-s'hi l'Empordà sabent com n'era de difícil, per la inclemència del seu pare (corrector de Josep Pla) i per l'ombra mateixa de Pla com a referent inevitable. Tres anys més tard, ara fa uns quants mesos, Pujol Cruells va presentar 'Picadura de Barcelona' també a Edicions Sidillà. Hi ha una relació, perquè hi trobem el mateix personatge arribat a Barcelona ben bé després del Jocs, i allò que li va esdevenint i que el transforma durant vint anys. Però aquesta novel·la és diferent, perquè és construïda amb un fil de continuïtat més sòlid, tot i que sense perdre la frescor i la descaradura que el caracteritzen.

A 'Picadura de Barcelona' l'escriptor fa sa guerra, i aquesta guerra és una revolta. Més d'un l'hauria de témer. Perquè, vejam, qui recorda que algú hagi escrit, en literatura, sobre l'estat depressiu en què es van ensorrar els barcelonins a partir de final del 1992? Així, sense pietat, però també sense deixar de ser sentimental, comença aquest relat a ritme de passeig nocturn per la Barcelona que Pujol Cruells estima i estudia com a antropòleg que també és: el Raval, 'Chinatown' de l'Arc de Triomf, la barcelonització del barri de Gràcia... I desgrana el fallit Fòrum de les Cultures del 2004, la hilarant escena del batlle Clos a ritme de samba, la turistalla que deforma i vulgaritza una ciutat desprotegida i no planificada per aguantar aquest fenomen avui amb el batlle Trias...

— **Feia temps que no havia llegit una crítica tan crua contra la Barcelona olímpica i postolímpica. I que provingui de la literatura, deu ser la primera.**

—Be, des de la literatura sí que s'ha fet. Mira, sense anar més lluny, l'última novel·la d'en Lluís Calvo. Ara, la crítica a la Barcelona olímpica que jo he llegit, s'ha fet des de l'anàlisi postmoderna. Gerard Horta, Manuel Delgado, Santiago López Petit, gent de la Ciutat Invisible..., l'ala àcrata, l'ala dura del pensament d'esquerrans, que en bona part és a la universitat i és formadíssima, l'ha feta. L'anàlisi també s'ha fet entre la gent de les CUP, l'ala més esquerrana de la política, també molt formada. I aquests darrers no són gent amb gaire quota al CCCB, però tenen uns altres micròfons. Tanmateix, pel CCCB desfilen intel·lectuals molt crítics, d'aquí i de fora, a sou. Aquesta és, al meu parer, la perversió del model, que l'ajuntament et contracti perquè parlis malament de l'ajuntament. Europa és això. Al llibre ho dic. És una constatació i cal ser-ne conscients.

— **Continueu.**

—Coneixes el cineasta Frederick Wiseman? És un dels cineastes més radicals i durs dels Estats Units. Ha tractat de qüestions com el maltractament dels animals, ha desemmascarat 'lobbies', ha abordat la tortura a les comissaries...: la cara fosca de les institucions. Fa uns quants anys va venir a parlar al màster en Documental de Creació de la UPF i va disparar en bala: va dir que a Europa som estranys, perquè considerem que les seves pel·lícules van contra el sistema, i no entenem que ell és amic de tota la gent que tracta. Si no, com els podria filmar? Va dir que ell era col·lega de policies, empresaris i polítics, i que per això els retratava, i que a Europa això s'entenia al revés. Segons ell, només es pot fer crítica social des de dins. Des de 'Màtrix', per molt que després ballis a les 'raves' de Sió, al soterrani.

— **Això feu, vós, tant en el llibre com en la vida, ser crític des del sistema?**

—Al final del llibre es mostra com aquesta ciutat que he criticat tota la nit també m'ha donat moltes coses bones. Jo no dic que tot sigui una merda, sinó que constato que quan vaig arribar a Barcelona, poc després dels Jocs Olímpics, la gent no tocava vores, estaven estabornits. I després, els meus amics i jo mateix, quan estudiàvem història i antropologia sentíem que havíem de formar part de la intel·ligència del país. Però després de dos clatellots ja ho vam entendre. Que no, que ni les engrunes. Però no s'ha de perdre de vista que parlem de literatura, i no pas d'assaig crític. A les 'Cartes perses', Montesquieu s'inventa un persa per analitzar la societat del moment. Doncs jo m'invento un noi de poble (perquè ho sóc i no ho sóc), faig el persa, i avall.

— **El llibre bascula entre el petó i la clatellada.**

—És una manera d'evitar de caure en la inclemència gratuïta (tot fa fàstic), i tampoc no volia caure en l'enaltiment del jo. No vull projectar llum sobre les ombres, no sóc tan excels. Des d'aquest punt de vista, escriure és molt difícil. A més, sóc un decantat de la burgesia, malgrat que el meu pare de petit espigolés arròs a País. I no puc fer veure que sóc un treballador d'un 'burger', tot i que hi he treballat. Marx ja ho deia: 'Tot el que és sòlid es desfà en l'aire.' Només tenim el recurs de provar d'estar desperts el màxim de temps possible. El llibre no parla de si Barcelona ha canviat de millor a pitjor, sinó del canvi d'una persona durant vint anys. Quan en tenia vint podia dir que tot era un desastre, però amb quaranta no ho puc dir, això, perquè no és veritat i la fúria adolescent ha deixat pas al fatalisme optimista. Fer un llibre d'aquesta mena implica posar totes les cartes sobre la taula, violentar-les, però no quedar-se amb cap trumfo. Si la vida fos un tarot, aquest llibre repassa tots els papers que de moment he fet a l'auca.

— **Com heu treballat aquesta cartografia de la ciutat, que és crítica ferotge i crònica sentimental, tot alhora?**

—Com més natural sembla una narrativa, més feina hi ha al darrere. La meua manera de treballar sempre és a raig, perquè sóc un desordenat. Aquest és l'embrió. En aquest cas vaig escriure el llibre en sis mesos. Tenia més de quatre-centes pàgines quan em vaig despertar. I després, com si es tractés d'un bloc de granit, vaig agafar la gúbia i vaig començar a donar-li forma. Gairebé tres anys de feina. El millor moment és aquest, el d'anar traient capes, i és obsessiu. L'estudi on escric comença a omplir-se de papers, mapes, esquemes, notes... (després de cada llibre cal desinfectar-lo). Embolicar la troca, desembolicar-la. I al final mirar que al jersei no se li vegin gaire les costures.

— **La ruta que fa el personatge, és una ruta que es pot fer tal com ell la fa?**

—Oi tant!, però em vaig negar a posar noms de bars, títols de cançons i referents culturals (en poso algun, però no són la base de l'argument). Se n'ha abusat. Llegeixo novel·les patríes que són llistes de les flaques culturals de l'autor. Putes llistes. Ja no cal fer-ho. Potser fa deu anys o vint sí, quan era nou. Ara no. Però es fa. Mira Màrius Carol a 'Un estiu a l'Empordà': només li falta posar les coordenades dels llocs que cita. Quanta palla! És una novel·la GPS, amb aquesta mania de flanquejar l'argument amb extractes de la Viquipèdia. La ruta de 'Picadura de Barcelona' és poc exemplar. Hi ha llocs coneguts i indrets amb poca personalitat. No recomano que la faci ningú, tot esperant meravelles. No té glamur.

— **Dieu això tot i que 'Picadura de Barcelona' és un llibre generacional i on un personatge camina i en pots traçar la ruta.**

—Però de llibres d'algú que camina n'hi ha tants... 'Picadura de Barcelona' l'han comparat amb 'Moo Pak' de Josipovici, simplement perquè una penya camina, però s'assembla més a 'Jacques el fatalista' de Diderot. Perquè, en el primer cas, els personatges comencen a caminar i es van aturant, i entremig l'autor ho aprofita per colar-hi un assaig. En canvi, en el segon cas sempre caminen, recorden i els passen coses, tot barrejat. A 'Picadura de Barcelona' la línia estable és el caminar, és la corda, i el jo és el punt de recolzament, la barra del funambulista, sempre en moviment, des d'on comencen i acaben els punts de fuga en forma de records. Jo camino tota la nit, i el meu pensament també. Res de nou, tanmateix.

— **Voldria que parléssiu de la llengua. En aquest llibre la llengua és sempre present, ja sigui de manera explícita en el relat i la forma de la parla (que ens caracteritza i és signe del temps) o com una part de la forma literària de la peça. És la forma feta protagonista del relat, també.**

—La meua generació és una síntesi del que ha passat amb la llengua al llarg del segle XX: la tesi la van parar els noucentistes, amb una llengua greixada. Força després de quatre destil·lats importants (Pla, Fuster, Rodoreda, Bonet, Sagarra i altres), van venir els dissecadors, Monzó i companyia, i van despullar-la del tot. Nosaltres som una síntesi. Bé, com a resum intolerable... Però jo opto per posar-la tota i que sigui voluptuosa. Per exemple, als anys deu escrivien 'àdhuc', als setanta la depuració era exagerada segons els casos, i nosaltres diem 'fins i tot' i 'pués'. A alguns de la meua edat els fa vergonya usar certes paraules, perquè no els acusin de carquinyolis. Uns altres fan servir arcaïsmes, però sense saber què volen dir exactament. Jo opto per posar-les totes, però sabent que el fet important és posar-les bé. A casa meua fer servir un dialectalisme és normal. També tirem de cultismes i de mots estranys, com un joc mnemotècnic per a ampliar. I fer servir un vulgarisme és el pa de cada dia.

— **El llibre també fa incidència en la postmodernitat.**

—És que la postmodernitat és una manera de veure i entendre el món. Una manera encapsulada. Cadascú des de la seva cel·la del rusc. I no cal anar-hi a la contra, però sí que podem saber quan vam començar a veure el món així. L'època moderna va disgregar la massa en unitats de ciutadania, en sospitosos habituals o en clubs de fans. Cent anys després de la Revolució Industrial, com si fos un desvetllament, els grans relats i les grans idees força havien fet figa. Enlloc on agafar-se. L'era del buit, que deia aquell... A mi m'agrada rabejar-m'hi, no pas deslliurar-me'n, perquè sospito que no podria. La manera postmoderna de veure el món es basa en la rapidesa i la volubilitat. Mira l'atemptat a Charlie Hebdo: en cinc dies ho hem discutit tot, ens n'hem rigut de tot a les xarxes i ja ens delim per canviar de tema, no ens avorríem pas.

— **Però la vostra opció no és postmoderna.**

—És i no és. I és deliberadíssim: des de la postmodernitat alguns repetim l'esforç per a tornar a construir relats, que pugin i baixin, i fins i tot els hi posem un final, que sempre costa i no està de moda, i ens agradaria que romanguessin. Perquè no tot s'hi val. No val agregar quatre apunts dispersos, relligar-los amb cites de cançons i presentar el patracol com si la unitat estigués garantida de miracle. O l'una cosa o l'altra. I jo faig una declaració de principis, de classicisme espectacular, però des de la disfressa de la postmodernitat. Perquè jo sóc de la meua època. En fi, sovint la postmodernitat és mandra. Tornant a Pagès Jordà, 'El món d'Horaci' és un llibre postmodern, però manxa com un clàssic. Amb tot, tot això és molt intuïtiu per a mi, encara.

— **En aquest últim volum aparegut de Josep Pla, 'La vida lenta', Xavier Pla escriu en la introducció: 'Pocs escriptors van entendre com Pla que la vida quotidiana és un nivell de realitat. Que la vida de cada dia té un moviment intern que cal saber captar.'**

—En primera instància, l'única manera d'abordar la realitat és a partir i a través del jo. En segona instància, l'exercici de fixar la realitat bascula entre la percepció o vivència i la regurgitació d'aquesta experiència. I en tercera instància, en aquesta sortida menteixes, que no vol dir que no diguis la veritat, sinó que n'exposes una. Puc escriure una ficció pura (algun dia ho faré) o transformar una història banal en una epopeia. Si Pla sembla tan veraç és perquè ho exagera tot de manera insospitada. Per exemple, descriu una trepitjada en un ball de poble, a través de la qual es pot explicar la història de la humanitat. Però tothom fa això: el pare de família explicant batalletes durant el dinar de Nadal, o l'àvia que explica amb salsa històries de quan era petita. I que l'única base d'operacions sigui l'experiència, no crec que falli, en cap gènere. És allò d'en Pere Calders. Deia que tot allò que escrivia li havia passat. Compro la declaració.

13 gener 2015

Una notícia de VilaWeb.cat
Edició GENERAL

<http://www.vilaweb.cat>
Enllaç permanent